

Wiadomości Polskie

POLITYCZNE I LITERACKIE • TYGODNIK • THE POLISH NEWS

Redakcja: 229/231, HIGH HOLBORN, LONDON, W.C.1 (tel.: CHANCERY 6128). Administracja: 9, NEW OXFORD STREET, LONDON, W.C. (tel.: HOLBORN 0863). Prenumerata: kwartalnie w Ang. i 12s., w innych krajach 3s. Prosimy o przekazywanie należności za prenumeratę czekiem lub „Postal Order” na zlecenie: M. I. KOLIN (Publishers), LTD.
Główna siedziba: Advertising Offices, THE CARLTON BERRY CO., 437, Grand Buildings, Trafalgar Square, W.C.2 (tel.: ABBEY 5108)

ZBIGNIEW GRABOWSKI

„THE TIMES” VERSUS HENRY WALLACE

On March 10th, 1943, there appeared in *The Times* a leading article "Security in Europe," which undoubtedly will raise as lively a controversy as did the article published by the same paper on September 1st, 1941, formulating the problem of Russia's ascendancy in Eastern Europe. There are reasons to suppose that the recent article came from the same pen as the article on September 1st, 1941. European readers are, therefore, inclined to suppose that this represents a certain trend of mind not only in *The Times* staff, but also in some influential English political circles. The article published on September 1st, 1941, had a very unfavourable reception in nearly all neutral countries in Europe; it revived the fears and apprehensions of all the subjugated peoples on the Continent. The recent article is bound to produce an even more harmful effect, for it has appeared at a time when German propaganda is trying hard to rally some sections of the population of Europe to the cause of the Reich and to put up the "red bogey" again. But the nations of Europe have refused to believe the stories told them by that arch-liar Dr. Goebbels. It is really most deplorable, that at this critical juncture, support comes from quarters which should know that the utterances of *The Times* are still taken at their face value and that its enunciations are most carefully scrutinised by the European nations.

The thesis elaborated by *The Times* leader is presented in a clear and suggestive form. Only a closer scrutiny can discover that the arguments used by the London paper do not correspond to historical facts.

The Times urges its readers to draw the necessary lessons from the blunders committed at Versailles. The cardinal error committed in the making of peace—so runs *The Times* argument—was that Russia was not included in the framework of Europe, it being held that only Russia's military power could have checked the aggressive aims of Germany. The states which were created between Germany and Russia after the war did not prove an efficient barrier against German expansion.

Let us examine more closely the picture presented by *The Times*. Before the last war Russia was a neighbour of Germany. There was a Franco-Russian alliance. But when war broke out Russia not only was unable to stem the German advance but eventually collapsed and concluded peace with Germany. But for American help the fate of the Western Powers (France and Great Britain) would perhaps have been sealed. This proves that no combination of European Powers is likely to defeat Germany if Germany is allowed to re-arm. In this war Germany is still undefeated, and the Wehrmacht is still battling at the gates of Kharkov. But for the American entry into this war the fate of this country would perhaps have been jeopardised again. Thus, even this country, with the utmost help of Russia could not possibly defeat Germany—the help from nearly all European countries and America is essential. Even the combined power of these two great countries, England and Russia, cannot break Germany without the active help of Europe and of the United States. This being the case, it is obvious that the United States cannot be left out of the picture and that the prescription drawn up by *The Times*, of basing the security of Europe on the British-Russian combine has little basis in the reality.

The truth lies altogether elsewhere. Germany cannot be allowed to re-arm, she must be kept disarmed. This remedy was never tried. After the last war Germany was not fully disarmed, nor were her war factories destroyed. On the contrary, her army was allowed to continue its existence in the most dangerous form as cadres of the future great German Army. New German war technique and tactics were tried on the immense plains of Russia. Guderian studied his tank tactics in Russia, to which he eventually returned in order to put his ideas of a modern "guerre de mouvement" into practice. The war factories of the Reich continued to work. British and American capital flowed into Germany.

We know this story. We know, too, that French attempts to build up a system of security were sabotaged—but not by continental countries. This country did fear French supremacy—the "French bogey" was vigorously employed by many short-sighted politicians in Great Britain. The countries bordering on Germany did not receive any sort of moral, material or political support. British policy sailed under the banner of "no commitments." The Locarno Treaty undermined the confidence of Eastern Europe in this country's seriousness of purpose. Locarno devised two forms of security: one for the more cultured part of Europe and another, of a much inferior kind, for Eastern Europe. And so began the silent acquiescence of the Western Powers in a German supremacy in Europe.

It would be idle to deny that the countries which emerged from the turmoil of World War No. 1 did not quarrel or that they did understand the urgent need to unite their forces. But the dominant fact remains that the Western Powers did not assume responsibility for the fate of Europe after the war, that the United States by its retirement from European affairs undermined its own creation: the Versailles Treaty, and that Great Britain had no clear-cut policy with regard to the Continent, except for cajoling Germany and weakening France, and her system of security. This system of security

was never strengthened. More than that, even the frontier on the Rhine, upon which *The Times* now insists, was never defended by this country. On the contrary, it was most unpopular with the British public.

To cut a long story short: the post-war period in Europe after World War No. 1 was marked by Britain's wholesale unwillingness to adopt and pursue any far-sighted policy. Nations were left without guidance and it was small wonder that they quarrelled. Germany was not disarmed and all alarm signs were regarded in this country as springing from the over-heated imaginations of the Continental peoples.

We must make it clear that Germany could have been stopped and that she could have been bridled. In 1933 and again in 1936, Poland put forward the proposal to wage a preventive war on Germany. France rejected this proposal, her decision being a result of British pressure. But the fact remains that only a preventive war against a Germany not fully armed has any chance of success. More than that, in 1933 and even in 1936, it was an easy task to smash Germany and destroy the nucleus of the tremendous German revolutionary movement which eventually embarked upon conquest as all revolutions do.

The lesson is obvious: Germany must be fully disarmed, her war factories razed to the ground, the European framework strengthened and the nations of Europe united under the wise guidance of this country and the United States. A European federation can keep Germany in check and make it impossible for her to break out. The strength of the European framework is the decisive factor—the fact which this country has never realised too clearly.

It is obvious that Russia's collaboration must be secured and that the alienation of Russia from European affairs was most unfortunate. But for that turn of events this country is also responsible to a large extent. Countries which are now accused of unfriendly feelings towards Russia were among the first to conclude pacts with the Soviet Union. We had our pacts and treaties with Russia and we kept them faithfully. But this country did not possess any definite policy vis-à-vis Russia, except the fears entertained by some very influential British circles. Thus Great Britain gave no lead in the question of the policy to be adopted towards Russia.

It would be unfair to assume that the fault lies entirely with this country or any other country in Europe. The very nature of the Russian system demanded seclusion. They were carrying out a social and military experiment on a stupendous scale and they wanted to remain aloof to a certain extent. Only by maintaining this seclusion and seclusion did they succeed in creating the amazing military strength which has surprised this country as much as Russia's neighbours. We cannot dismiss this fact lightly. But it is also fair to state that Munich was entirely the decision of the Western Powers, and that Russia in the pre-Munich period was treated in a rather harsh way because this country had already decided to entrust the control of Europe to Germany.

In the *Times* article there is a tendency to throw the whole onus of responsibility onto the small countries, on those "twenty separate and jarring military and economic sovereignties." This is a dangerous distortion of the picture. It is not the small nations which are responsible for the calamity into which Europe has been plunged to-day. Their quarrels, however irritating and petty, could not have influenced the course of events. The first world war started when great Powers moved into the field. The second world war began because a great Power (Germany) attacked smaller countries. It assumed world dimensions only when Germany attacked Russia. The theory that only the great Powers are the guardians of peace does not hold water. On the contrary, great Powers armed to the teeth are only too ready to embark upon a policy of conquest. The present war is the result of the greed of some great Powers and of the lack of vigilance of those states who did not realise that danger nor lift a finger to prevent the calamity. This war resulted from the rise of totalitarian states with their strong political creeds and from the fact that those creeds had ultimately to clash. This was the inner motive of this war. Opposed ideologies must destroy each other, they cannot live in peace. The smaller states are not responsible for these totalitarian theories, but the great combines. Neither Hitlerism nor Communism were invented by the smaller states.

It is surprising to read the following sentences in *The Times*: "The sole interest of Russia is to assure herself that her outer defences are in sure hands; and this interest will be best served, of the lands between her frontiers and those of Germany are held by governments and peoples friendly to herself. That is the one condition on which Russia must and will insist." Those two sentences are almost a "verbatim" quotation from any German paper before Munich, with the exception that the name of Germany is replaced by that of another Power. The idea that a great Power must crave not only for security but also to control the feelings of its neighbours is borrowed from the Nazi philosophy.

And so is this unholy suggestive power which the "Grossraum" theory exercises over too many people throughout the world. Only the great Powers have a right to live; they must control everything; the smaller

nations are an altogether antiquated device; and so on.

We know this tune by heart. We did not have to wait for *The Times* to discover and embrace this theory, which is already discredited and compromised on the Continent of Europe. We have already been subjected to the German "New Order" drive. We know the "Geopolitik" aspects and the economic necessities. We know the arrogant German spirit and the inhumanity of such German professors as Haushofer and his gang. We were surprised only to find this most impolite attitude among the cultured British people, although we fully realise that professors turned politicians are always slightly inhuman.

Europe has already rejected this arrogant attitude. Had Europe succumbed to German temptations, had she listened to the "Grossraum" theories, or fallen victim to the suggestive power of such and similar ideas—the "New Order" would already have been an accomplished fact. But the Continent rejected this attempt to treat all those "ancient lands," as Mr. Churchill put it, as appendices to the "Grossraum-Wirtschaft." And it will reject other similar suggestions, too.

All friends of this country deplore the fact that such an attempt at political materialism should be made by the leading paper of Great Britain. England stands and falls by her loyalty to certain principles. "The issue of security in Europe will not be settled—writes *The Times*—by the enunciation of general principles." Agreed, but it would not be settled either by their renunciation. No civilised Power can afford the luxury of setting such principles aside. The reputation of this country was at its lowest in Europe during the Munich crisis. It soared during the Battle of Britain, when you defended certain rights and ideals so bravely. The Continent of Europe would like to continue to hold this country in such esteem. Every return of the Munich spirit is bound to produce a dangerous deterioration of Britain's moral position in the world.

For that reason the nations of Europe take their inspiration from the speech of Mr. Henry Wallace and not from the depressing article in *The Times*. They perceive in the analysis

made by Mr. Wallace a bold attempt to picture the situation clearly, to realise the dangers which confront the world because of the existence of three different ideologies. Mr. Wallace stated the inherent dangers and the possibilities of a third world war with great clarity. It is obvious that the *Times* article has ignored the most pertinent remarks of Mr. Wallace about the ideological clash and about the possible causes of the third war. Mr. Wallace stressed the fact that such a war would be inevitable, if any other Power were to embark again upon a policy of conquest ("if Russia should again embrace the Trotskyist idea of fomenting world-wide revolution").

It would not be surprising if after such enunciations as that of *The Times*, the nations of Europe were to look more and more towards the United States rather than to this country. Even now they feel that the United States has a better realisation of the position of Europe than Great Britain has. A continuation of the policy outlined by *The Times* would inevitably lead to the alienation of the Continent from Great Britain. By treating the European nations as a gang of unruly children it would leave them with the impression that this country is reverting to power politics, that all her lofty ideas and democratic slogans are only a smoke screen and that she stands by no principles but that of security, which, however, cannot be achieved by selfishness and a disregard for Europe.

The nations of Europe are British chauvinists—they would like to see this country much stronger than many of the British themselves. They believe in Great Britain and hold her in great esteem. But belief and esteem must be mutual. This country must believe in the soundness of European structure and not resort to gestures of impatience. She must respect the "ancient lands" of Europe.

This is the very basis of our co-operation in the future. No decisions can be made over Europe's head. They would only collapse as they did before. Europe cannot exist without Britain's guidance and active help; but neither can Britain exist without a friendly Europe.

ZBIGNIEW GRABOWSKI.

ZYGMUNT NOWAKOWSKI

STRAJK OKUPACYJNY

Miałem ciężki, niestrawny sen. Śniło mi się, że rząd dostał dymisję, że odchodzi. Widziałem na własne oczy, jak szli, szli i szli. Powoli ciągnęli, jako nieprzyzwyczajeni, by iść na piechotę. Dwoili mi się w oczach i troili, chwilami więc zdawało mi się, że nie jeden jest spośród nich Stańczyk lecz znacznie więcej. Kroczyli tak, jak potomkowie Banka w „Makbecie”, ja zaś w pewnej chwili krzyknąłem do premiera: „Strzeż się tana FiFe'u!” („Beware the Thane of FiFe! Dismiss me! Enough!”). I zobaczyłem tana FiFe'u jako diabła Borutę ze Szkocji. Ale ten widok trwał krótko, ustępując miejsca pochodowi rządu w stanie dymisji. Przeszli wreszcie, zginęli we mgłę, i zbudziłem się z uczuciem dziwniej pustki, czczości, słowem, jakby zgągi prorządowej.

I przez całe rano miałem „horror vacui”. Dopiero popołudniu przyszła, raczej przyjechała na skrzydłach, wiadomość, że dymisja ogranicza się skromnie do jednej jedynki teki. Hemar w swojej iraszce porównał ten epizod do ucieczki przed wilkami, gdy to woźnica, chcąc się przed nimi opędzić, wyrzucił z wozu najpierw teściową, potem dalszych i dalszych członków rodziny, ludząc się, że w ten sposób uratuje własne życie.

Naogół przeważa mniemanie, że najtrudniej raz zacząć, że następnie wszystko idzie łatwiej. Pozatem wiadomo, że jedna ofiara nie zadowoli opinii, czy też wilków. Ale kto przyjdzie na opróżnione miejsce? Powiadają ludzie, że np. gdyby rozwiązano obecną Radę Narodową, trzeba by skompletować następną chybą w drodze branki czy łapanki. Po domach, po kawiarniach, gdzie się dla. Już teraz nie brak ludzi, którzy na głos dzwonią nie otwierają drzwi. A cóż dopiero utworzenie rządu? Z kogo? Czy tak dużo mamy kandydatów? Przecież każdy powie, że mu jeszcze życie mile!

Toteż wydaje mi się, że taktyką, którą zastosował rząd, jest słuszna i trafna. Mówi on mianowicie: „Lepszym nie znajdziecie! Szkoła szuka! Dlatego zostajemy!”. Rząd urządził strajk okupacyjny Stratonur, który broni się jak sam Stalingrad. Zatarasowali się i powiadają, że nie wpuszczą nikogo do środka, ani też sami nie opuszczą gmachu. Ten strajk okupacyjny bynajmniej nie oznacza strajku głodowego. Przeciwnie, w danym wypadku prowiant będzie dostarczony drogą normalną, t.j. w limuzynach ze znakami „C.D.” i co mi zbroisz?

Właśnie ten obraz strajku okupacyjnego byłby bardzo komiczny, gdyby nie to, że chwilami jest odrobnie smutny. Ach, zardzewieć młodym! Siedzieli, kiedys, po latach, może ktoś — zszedłszy, bo już w Polsce żyjąc — napisze komedię albo raczej wielką rewję, rozgrywaną się w hallu Stratonurów dworów. Pałę się do tego to matu, jednak dzisiaj nie potrafimy pisać komedii. Pomnę, było to w pierwszych dniach sierpnia 1914 r., siedziałem w czytelni teatru krakowskiego, gdy nagle dał się słyszeć tupot kroków żołnierskich na pł. św. Duchu. Wyjrzałem przez okno, by stwierdzić, że cały jakiś pułk austriacki zarekwirował teatr na kwatery. Poszedłem do kotłowni z oficerów, powstało go o wydanie zakazu palenia papierosów w teatrze, a ten oficer pyta, kto zasz jestem. Powiedział, że jestem aktorem, on zaś mówi: „Jetzt spielen wir den Krieg und keine Schauspiele mehr!”.

Obecnie jedno nie przeszkadza drugiemu. A ta rewja w hallu stratonurkim rozpalila mimo wszystko moją wyobraźnię. Dekoracje ustawiliśmy tak, by w głębi widać było zajadające rozporząd limuzyny z prowiantem. Oraz żeby było widać politajanta, który obserwuje bacznie okiem celność spektaklu. W hallu wir, zawrót, ewolucje, tańce narodowe, windy z ministrami, idące raz na

raz do góry, kuplety Hemara, chóry włościańskie i inne, gromady detektywów, komparów, statystów i innych referentów, ruch niestawny, planowanie (less szoping — czyli mniej szop) — more shipping), dużo, ogromnie dużo, massasa „swadu”, — i przy tem wszystkim zupełny, absolutny brak wszelkiej akcji. Jak w rewji.

Strajkujący operują się na pewnym oświadczeniu p. Prezydenta, ułożonym w smutnej pamięci Reginie. Z oświadczenia tego skorzystał, że p. Prezydent nie może dać dymisji rządowi, ponieważ zobowiązał się władze swą „wykonywać w ścisłym porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów”, z czego według tej sprytniej interpretacji znówuł wynikałoby, że premier i rząd mogą dostać dymisję tylko wtedy, gdy się sami na to zgodzą. Jeżeli się nie zgodzą, nie dostaną nigdy. Do samej śmierci! Doprawdy żaden pisarz pokątny, żaden kazyperda prowincjonalny nie potrafiłby gorzej zmanipulować takiego papierka, który w krótkiej drodze miałby przy pomocy „kawalu stanu” unicestwić konstytucję. Na szczęście, komunistyczna Rzeczypospolitej Polskiej nie zna przelanej pamięci „pactów conventów”, czy „artykułów... wladyslawianskich”. Prezydent zaś nie może — choćby chciał — zmieniać konstytucję swojej władzy, ustalonej jasno i wyraźnie. A jeśli już konieczne mamy zabawić się w interpretację, z oświadczenia p. Prezydenta o działaniu w ścisłym porozumieniu z prezesem rady ministrów wcale nie wynika konieczność poddania się jego woli, gdyż wówczas p. Prezydent przestałby być Prezydentem a Prezydentem stałby się p. prezes rady ministrów. Nadto p. Prezydent w swoim oświadczeniu mówi ogólnikowo, że będzie działał „w ścisłym porozumieniu” z p. prezesem rady ministrów, nie mówi jednak, z... jakim.

Leż nowemu wieceniun słynnego sanacyjnego interpretatora konstytucji, Stanisława Caba, mało hochów-klochów z rzekomymi zobowiązaniami obecnego p. Prezydenta. Mako, bo: „Pan Prezydent R.P. dodał, że zobowiązanie to przenosi również na swego następcę”. Dlaczegoż nie na wszystkich swoich następców? Lepiej użyć odrazu liczby mnogiej i tak hurtownie załatwić sprawę.

Prześlino obecne — o ile ono jest wogóle — ma formę przewleklą, chroniczną. Przyszły jakiś Gadon, historyk emigracji wreszcie, może ustali datę rozpoczęcia kryzysu na lipiec 1940 r. albo też przesunie ją o rok cały, lub stwierdzi że kryzys wiąże się ze styczniem h.r. Tak czy owak, przesłino na nazwę „Blitz” nie zastępuje. Wracając jednak do sprawy już dotkniętej, wypada jeszcze raz zaznaczyć, że mimo wszystko mało jest spośród uchodźstwa ludzki, którzyby posiadali format gabinetowy. Raczej większe jest w formacie paszportowym. I napełnio niewiele jest takich, którzyby palili się do tek, którzyby na słowo, bez namysłu, chcieli obcy niewesołe dziedzictwo. W tym stanie rzeczy tolerujemy sytuację obecną, czyli cierpliwie słuchamy tej samej zwrotki mówiącej: „Zrobiłmy źle i dlatego właśnie pozostajemy”. Jest to poczucie odpowiedzialności... statycznej.

Nie brak mimo wszystko optymistów. Mówią oni, że przecież, gdyby poszukać ze świecą, znalazłby się ludzie odważni, ludzie serjo, więc tacy, z których nie będziemy się śmiały. Albo może i ludzie, którym będziemy wierzyli, ufali, jeśli nawet — optymistów zawsze ponosi fantazja — otóż, jeśli nawet nie tacy, których będziemy kochali. Jak narazie, karmimy się wyłącznie śmiechem. Niema dnia bez jakiegoś doskonałego kawalu, i już krząży antologia dowcipów o pewnym ministrze. Jeśli w samej „Polszcze

śmiech rzadkim stał się towarem”, jak mówi Słowacki, to tu, na emigracji, mamy tego towara w obrod. Nawetle brakuje, abyśmy pekli ze śmiechu, mianowicie pekli co najmniej na dwoje, zostawiając po sobie wiele wspomnianego swadu.

Działa pewna stacja radiowa, która operuje językiem angielskim, podsywa się pod radio aljancje, jest zaś w rzeczywistości organem osi. Nadala ona dn. 5 marca, o godz. 21.30, następujący komunikat: „Oczy całego świata skierowane są na spór polsko-rosyjski... Szwedzi uważają sprawę za problem i kryterjum, jak będą załatwione inne podobne sprawy... Nasze (oczywiście ten zaimiek „nasze” jest użyty celowo dla zwylenia, *przyp. Z. N.*) władze niepokoi podziemna propaganda wśród wojsk polskich w Szkocji. W obozach kurstują liczne utłoki, wzywające wojsko, by odmawiało walki po stronie sojuszników, aż do czasu uznania żądań polskich. Wybitną rolę odgrywa pismo polskie pod nazwą...”.

Tu radio osi cytuje bez błędu tytuł tego podziemnego pisma, z czego widac że Niemcy są o wszystkim nienajgorzej poinformowani, choć na szczęście, do takich objawów, o których ta stacja wspomina, nie doszło i nigdy nie dojdzie. W każdym razie Niemcy interesują się nami ogromnie, skoro o wspomnianym piśmie mówią, że „wychodzi ono, jak się zdaje w Londynie, nie doszło, jak dotąd, wykryć redakcji. Niedawno polijia zrewidowała dom przy Russell Square, Bloomsbury (coż za ścisłość — *przyp. Z. N.*), ale nie znalaziono żadnych dowodów”. Radjostacja osi posiada się jeszcze dalej i twierdzi, że owo pismo, „dotyciera nawet do wojsk polskich na Bliskim Wschodzie, gdzie panuje wielkie niezadowolenie”.

Zapewne Niemcy postarają się, by te informacje dotarły jak najprędzej do Polski, do ludzi w Kraju, którzy chyba nie ucieją się, widząc, że pewne sprawy przedstawiają się inaczej, anders, ganz anders, niż sobie to wyobrażano. To pewna, że jesteśmy w odcach, że jesteśmy pod obserwacją, i w tym wypadku nie poradzi leczenie objawowe a raczej aresztowanie objawowe. Również zawiść może metoda strajku okupacyjnego, choćby jej wyznawcy okazali mieli jeszcze większą wytrwałość, niż ta, którą okazują przez tyle już nie miesięcy ale długich lat. Wątpliwe jest także, czy opozycje wśród cywilnego społeczeństwa na emigracji dąłoby się rozładować z pomocą gradu komandoryj, zdawaluowanych krzyżów zasługi albo zgola ad hoc wskrzeszonych wawrzynów literackich, któreby spadły na szczególnie wernych publicystów.

Pewien stolik wirujący w kawiarni t.zw. Yamerki mówi, że opinia nie zadowoli się zmianą powierzchowną, choć pociągnięta ona za sobą odejście współwimnych głosników, trąb, kotłów i t.p. litaurów. Pozatem wypadałoby spytać, co rząd usiłuje zasugerować widom zapomocą tej pojedynczej dymisji? Czy to, że odchodzący minister działał nie w zgodzie z rządem? Ależ nikt nie wierzy, wiadomo bowiem, że właśnie był tego rządu najidealniejszym, najbardziej lojalnym i najbardziej inteligentnym narzedziem, jako rzadcki stosunkowo minister z cenzurem w tym osobnym gabinecie. Co więcej, dymisja ta, jeśli idzie o stronę dającą, jest przykładem najczystszej nielojalności, skoro wynika z niej, że minister dostał dymisję, ponieważ był tubą werną aż do przesady, ponieważ w nim odbijało się jak na kliszy fotograficznej wszystko, o czym rząd myślał, do czego dążył i co chciał przeznaczyć na użytek opinii. Ponadto był on tym ministrem, który bronił tezy, że rząd nie może wogóle dostać dymisji, że jest nienaruszalny! I właśnie ten minister musiał odejść! Biada tym, którzy zostają, a

MARJAN HEMAR

Na 19 marca

Nie pozostawil tutaj żadnego dziedzica.
Wielka to nasza wina, nie do przebaczenia.
Imię jego tak przeszło jako błyskawica
W chmurach, wysoko. Wpobok polskiego sumienia.

O, miłości, co sercu każesz jeno zhardtzić,
I krzywdzonemu — krzywdzić, i trwać w gniewnej dumie,
Że do końca, do śmierci, po śmierci — nie umie
Ani przestać miłować, ani przestać gardzić.

Zgrzytem na Złotej Bramie wyszczerbił się brzeszczot.
Na Bramie niezdojbytej, Bramie triumfalnej.
O, trosko bez nadziei, czułości bez pieśczoł,
Wiedziałaś, że nie zdzierzyż — Tej Sił Fatalnej.

Została w nas ta siła fatalna, co wkońcu
Wciąż nas aniołów strąca z wysokiego nieba,
I strąconych przerabia na zjadaczy chleba —
Wciąż tęskniących do słońca. Wciąż ślepnących w słońcu.

Londyn 1943

Dwa wichry

Dwa wichry nad Warszawą spotkały się nocą:
Wirem nad Belwedrem — wiatr morski, wiatr górski.
Nagie drzewa w Alejach dygocą — dygocą —
Oby las rośnie w mieście, to las Teutoburski.

Nocą stanie nad lożem błądy cień Augusta.
Co mu rzec? Jakim słowem wytłumaczyć mu się
Gdy bezgłośnie umarłe zawolają usta:
„Zwróć mi moje legiony, Varusie! Varusie!”.

Warszawa 1938

MARJAN HEMAR.

O POLSCE I WOJNIE
myśli i aforyzmy
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO
cena 2/6
do nabycia wszędzie

